

RÖSTBO BANGÅRD

Norra stambanan
Arkeologisk utredning steg 1

Kilafors 27:2, 27:3, Sörfly 4:11, 4:20, 4:23, 4:3,
Hanebo kyrkby 10:5, 30:2, S:5 och Lilltjära S:2, 1:16

Hanebo socken
Bollnäs kommun
Hälsingland
2015

Maria Björck

RÖSTBO BANGÅRD

Norra stambanan
Arkeologisk utredning steg 1

Kilafors 27:2, 27:3, Sörfly 4:11, 4:20, 4:23, 4:3,
Hanebo kyrkby 10:5, 30:2, S:5 och Lilltjära S:2, 1:16

Hanebo socken
Bollnäs kommun
Hälsingland
2015

Rapport 2016:02
Maria Björck

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

Rapporter, böcker och mycket annat kan Du köpa/beställa i länsmuseets butik butik@xlm.se eller 026-65 56 35.

Utgivning och distribution:
Länsmuseet Gävleborg
Box 746, 801 28 Gävle
Tel 026-65 56 00
www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2016
Omslagsbild: Skylt vid bangården. Foto: Maria Björck
Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande MS2010/01366.
ISSN 0281-3181
Print: Länsmuseet Gävleborg

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	5
Målsättning och metod.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö.....	7
Resultat.....	7
Förslag till vidare åtgärder.....	9
Referenser.....	9
Administrativa uppgifter.....	9

Figur 1. Kartutsnitt ur Bollnäs kommun, med utredningsområdet blåmarkerat.

SAMMANFATTNING

Länsmuseet Gävleborg har gjort en arkeologisk utredning steg 1 inför kapacitetshöjning av Röstbo bangård, på järnvägssträckan Kilafors och Lingbo, Bollnäs kommun i Hälsingland.

Vid utredningen visade sig att marken utgjordes av mjäla och till stora delar av myr och sankmark. Markens beskaffenheter är inte de bästa för förhistoriska boplatser. I den provgrovsgrävning som gjordes med fyllhammare och såll påträffades inga fornlämningar.

De lämningarna som påträffades var två bebyggelselämningar; objekt 1 är en husgrund efter banvaktstuga med tillhörande brunn och objekt 2 är en husgrund efter en ekonomibyggnad. Objekt 2 ligger utanför utredningsområdet. Lämningarna klassas som *övriga kulturhistoriska lämningar*.

Inga lägen har plockats ut för vidare utredning, då det inte ansågs motiverat. Objekt 1 bör rensas fram och karteras inför ett borttagande.

INLEDNING

Länsmuseet Gävleborg har efter beslut av Länsstyrelsen Gävleborg (431-6281-15) utfört en särskild arkeologisk utredning av ny bangård vid Rösta, Hanebo socken, Bollnäs kommun i Hälsingland. Trafikverket planerar att bygga om bangården i Röstbo på järnvägssträckan mellan Kilafors och Lingbo, Norra stambanan. Ombyggnaden görs för att skapa en mötesstation där tågen kan mötas. Den inventerade sträckan är cirka 1,9 km lång och cirka 70 meter bred. Till detta tillkommer mindre ytor av vägar som ska rätas. Totalt utreddes cirka 266 000 m².

De kända lämningar som finns utanför utredningsområdet är kolbottnar, kolarkojor och fäbodrar. Utredningsområdet ligger 95-100 meter över havet, det vill säga mesolitiska nivåer (mellanstenålder).

Utredningen syftade till att klargöra om vägkorridoren rymmer forn- och övriga kulturhistoriska lämningar.

Utredningen gjordes den 12 november 2015 av Maria Björck och Bo Ulfhielm. Kostnadsansvarig var Trafikverket.

MÅLSÄTTNING OCH METOD

Utredningens syfte var att klargöra om det finns synliga fornlämningar i sträckningen, men också att lyfta fram lägen i landskapet som kan rymma fornlämningar om det ansågs befogat. Målsättningen med arbetet var således att ta fram besluts- och planeringsunderlag för samhällsplanering genom att:

- klargöra om det i området finns synliga fornlämningar som inte är kända.
- identifiera eventuella områden där det kan finnas fornlämningar som inte är synliga i markytan.

Inför utredningen gjordes kartstudier av historiska kartor, samt en genomgång av FMIS och ”Skog och historia-registren”. Inför utredningen studerades höjddata, både laserscannat och isaritmer från fastighetskartan, bra lägen noterades för att studeras mer ingående vid fältarbetet.

Hela utredningsområdet inventerades okulärt. På potentiella boplatslägen upptogs provgröpar med fyllhammare och mjälan sållades i ett handsäll, för att söka efter slagen sten, brända ben och skärvsten. Det upptogs även provgröpar för att leta efter slagg, i kanten av myrar.

Figur 2. Digitala terrängkartan med utredningsområdet rödmarkerat. Blå markeringar är kända forn- och övriga kulturhistoriska lämningar.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet utgörs främst av skogsmark och är beläget mellan 90 och 95 meter över havet, vilket motsvarar mesolitiska nivåer (mellanstenålder). Marken är kuperad och utgörs av mjäla, myr- och sankmark. I utredningsområdet förgrenar sig Örbodbäcken.

De kända lämningarna som finns i närområdet är en fäbod (Hanebo 333), kolbottnar och grunder efter kolarkojor (Hanebo 311, 315, 372, 376) och en stenvalvbro (Hanebo 390). Det finns inga kända stenåldersboplatser i närområdet, den enda indikation som finns för stenålder är ett lösfynd av ett plattformsavslag av porfyr (Hanebo 398). Lösfyndet är gjort av författaren i en sandtäkt, cirka 125 meter över havet.

Figur 3. Bo Ulfhielm letar efter stenåldersboplatser. Foto: Maria Björck, taget från söder.

RESULTAT

Vid utredningen visade sig att marken utgjordes av mjäla och till stora delar av myr och sankmark. I utredningen upptogs ett antal provgropar och mjälan sållades i ett handsåll. Detta gjordes för att leta efter slagen sten, brända ben och skärvsten. Inget fyndmaterial påträffades. Mjäla är inte någon bra marktyp för stenåldersboplatser från mesolitikum till och med mellanneolitikum, då den finkorniga mjälan dränerar dåligt. De kända boplatser som finns i Gävleborgs län ligger i sand eller i moränmark.

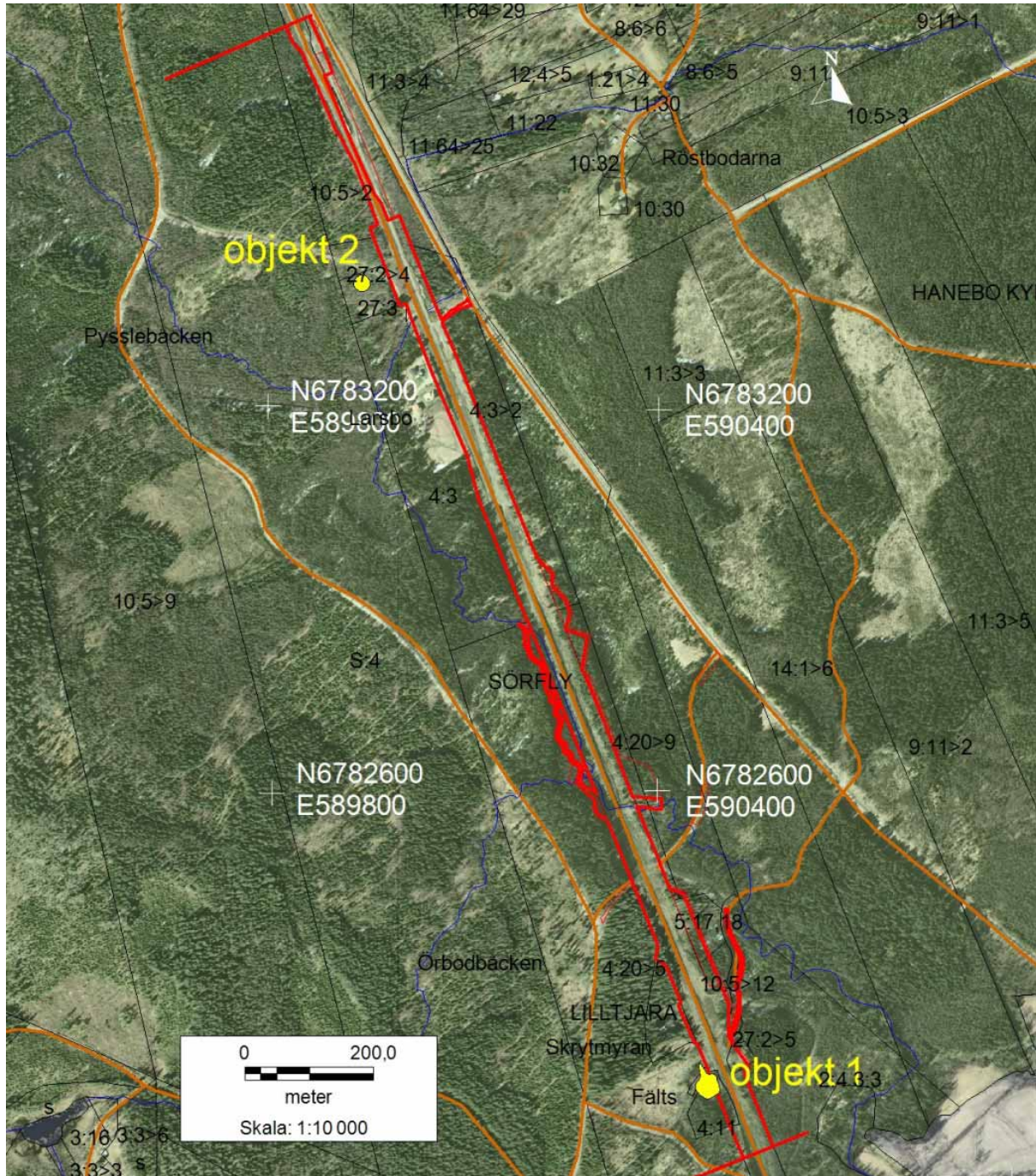
Det upptogs även provgropar i anslutning till myrmarkerna för att leta efter slagg. Ingen slagg påträffades.

Det enda som framkom var två bebyggelse lämningar:

Objekt 1. Husgrund efter banvaktstuga med tillhörande brunn. Bebyggelsen redovisad på 1954 års ekonomiska karta (Henninge 14 G6j) under namnet ”Fälts”. Denna är upptagen i ortnamnsregistret som banvaktarstuga, några äldre belägg för bebyggelse har inte kunnat påvisas på de historiska kartorna.

Objekt 2. Husgrund efter ekonomibyggnad. Ligger inom området för "Röstbo Hållplats" enligt 1954 års ekonomiska karta (Henninge 14 G6j). Objekt 2 ligger utanför utredningsområdet. Både objekt 1 och 2 klassas som övriga kulturhistoriska lämningar.

Inga lägen har plockats ut för vidare utredning, då det inte ansågs motiverat.

Figur 4. Ekonomiska kartan i grunden, med ortofoto. Gula markeringar är de lämningar som påträffades i utredningen. Rödmarkering är utredningsområdet.

Objekt	Beskrivning	Status
Objekt 1	Husgrund efter barnvaktstuga, 8x6 m (ÖSÖ-VNV). Spisröse ca 3 m diam och 0,7 m h av natursten och tegel. Grunden var svår att se pga. tät vegetation. Brunn, rund, 0,8 m diam och 1,5 m dj. Uppbyggd av kallmurad natursten 0,2-0,4 m st.	Övrig kulturhistorisk lämning
Objekt 2	Husgrund efter ekonomibyggnad, 9x4 m (NV-SÖ), omges av ett dike, 0,4 m br och 0,15 m dj. I anslutning till grunden är ett plangjort område samt 1 cementkonstruktion.	Övrig kulturhistorisk lämning

Figur 5. Beskrivning av de påträffade lämningarna.

FÖRSLAG TILL VIDARE ÅTGÄRDER

Husgrund Objekt 1, efter barnvaktstuga och brunn är kraftigt beväxta av sly. Lämningarna är svåra att se. Inför ett borttagande bör lämningarna rensas fram och karteras med RTK (noggrann GPS). Objekt 2 berörs inte, då denna lämning ligger utanför utredningsområdet.

REFERENSER

Ekonomiska kartan 1954, Henninge 14 G6j.
Ortnamnsregistret, Gävleborgs län.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 431-6281-15
Beslutsdatum: 2015-10-22
Länsmuseet Gävleborgs dnr: 2599/320
Uppdragsgivare: Trafikverket
Undersökningstid: 2015-11-12
Projektledare: Maria Björck
Personal: Maria Björck och Bo Ulfhielm
Socken: Hanebo
Kommun: Bollnäs
Koordinater: N6782920 E590210
Koordinatsystem: Sweref 99 TM
Utrett område: 266 000 m²
Arkeologtimmar: 18 timmar
Digitala inmätningar: Bo Ulfhielm
Dokumentationshandlingar: Förvaras i Länsmuseet Gävleborgs arkiv och servrar (5 shape-filer och 4 foton).
Fynd:-

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG, BOX 746, 801 28 GÄVLE · TEL 026-65 56 00. WWW.LANSMUSEETGAVLEBORG.SE
BESÖKSADRESS: SÖDRA STRANDGATAN 20, GÄVLE